

14.3.2015.

KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA ŽUPANIJA

OPISNA ANALIZA STANJA NARODNIH KNJIŽNICA - 2014./15.

1. MREŽA KNJIŽNICA

KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA ŽUPANIJA

- Obuhvaća površinu od **1.772 km²**; smještena je na sjeveru Hrvatske, uz granicu s Republikom Mađarskom; graniči s Međimurskom, Varaždinskom, Virovitičko-Podravskom, Bjelovarsko-bilogorskom i Zagrebačkom županijom.
- Na području Koprivničko-križevačke županije nalaze se **3 grada (Koprivnica, Križevci i Đurđevac) te 22 općine.**
- Prema Popisu stanovništva iz 2011., **broj stanovnika u Županiji iznosi ukupno 115.582.** Omjer gradskog i seoskog stanovništva je podjednak - **otprilike polovica stanovnika živi u gradovima (60.317), a tek nešto manje u općinama (55.265).**
- Prostor općina relativno je slabo naseljen. **Najviše je općina do 3.000 stanovnika - ukupno 16 (od toga ih je 9 s manje od 2.000 stanovnika).** Samo 3 općine imaju više od 3.000 stanovnika, 2 imaju između 4.000 i 5.000, a samo je jedna s više od 5.000 stanovnika (*Sv. Ivan Žabno*).
- Većina općina sastoji se od većeg broja **raštrkanih i prometno slabo povezanih naselja - prosječno u jednoj općini ima 8 naselja** (najmanje 2, a najviše 37 - u općini *Sv. Petar Orehovec*).
- Od ukupno 185 naselja u općinama, 170 naselja ili 92% ima manje od 1.000 stanovnika. **Samo 15 naselja ima više od 1.000 stanovnika**, i to njih 14 ima između 1.000 i 2000. stanovnika, a **samo je jedno naselje s više od 3.000 stanovnika (Virje).**
- **U Županiji ne postoje realni uvjeti za osnivanje većeg broja stacioniranih knjižnica** u općinama u budućnosti, zbog sljedećih razloga:
 - mali broj stanovnika u naseljima,
 - skromni općinski proračuni (koji pretežno ovise o dohotku od poljoprivrede),
 - slaba prometna povezanost između naselja, uslijed čega stacionirane knjižnice u općinskim središtima ne mogu biti dovoljno dostupne ostalim stanovnicima u općini, koji žive u naseljima izvan općinskog središta.
- Stoga se **u Županiji potiče razvoj pokretnih knjižnica** koje su se u datim uvjetima pokazale racionalnije, a istovremeno zadovoljavajuće stručno i profesionalno ispunjavaju osnovne potrebe stanovnika za knjižničnom uslugom.
- Istovremeno, i dalje se potiče i podržava osnivanje općinskih stacioniranih knjižnica u sredinama u kojima se za to uspiju ostvariti potrebne zakonske i stručne pretpostavke.

ŽUPANIJSKA KNJIŽNIČNA MREŽA – 2014./15.

Na području Koprivničko-križevačke županije u 2014./15. godini djeluje **5 narodnih knjižnica, od čega su tri gradske i dvije općinske, te dva bibliobusa.** Sve navedene knjižnice, stacionirane i pokretne, uspješno ostvaruju svoju ulogu nositelja informiranja, kulturnih i obrazovnih programa u zajednici.

U svojim sredinama narodne knjižnice prepoznate su kao poželjna i omiljena mjesta za provođenje slobodnog vremena i stjecanje znanja, mjesta promicanja novih tehnologija, informacijske pismenosti, demokracije, socijalne inkluzije, očuvanja kulturne baštine itd. Knjižnice djeluju kao institucije dostupne i namijenjene građanima svih dobi, obrazovanja i interesa, a u radu primjenjuju najusuvremija stručna dostignuća, prate trendove i provode inovativne projekte.

GRADOVI

Sva tri grada u Županiji imaju samostalne gradske narodne knjižnice. To su:

1. Knjižnica i čitaonica "Fran Galović" **Koprivnica** (*žup. matična knjižnica*) + *Bibliobusna služba*
2. Gradska knjižnica "Franjo Marković" **Križevci** + *Bibliobusna služba*
3. Gradska knjižnica **Durđevac**

OPĆINE

Dvije općine (od ukupno 22) imaju samostalne općinske narodne knjižnice. To su:

1. Narodna knjižnica **Virje**
2. Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy **Gornja Rijeka**

U 19 općina, od njih 20 koje u 2014. nisu imale stacioniranu knjižnicu, knjižničnu uslugu pružala su DVA BIBLIOBUSA: na kraju 2014. bibliobusi su imali ukupno 82 stajališta i pokrivali 86% od ukupnog broja općina, odnosno 95% općina koje nemaju stacioniranu knjižnicu.

- **BIBLIOBUS Knjižnice i čitaonice "Fran Galović"** djeluje od 1979. godine, ima 2 zaposlenika i vozilo (drugo po redu) nabavljeno 2004; na kraju 2014. koprivnički bibliobus imao je 48 stajališta u 38 naselja i pokrivaio je 16 općina u kojima nema stacionirane knjižnice.
- **BIBLIOBUS Gradske knjižnice «Franjo Marković» u Križevcima** počeo je radom 2009. godine kad su po prvi put u povijesti knjižničnu uslugu u svojim mjestima dobili stanovnici Kalničkoga prigorja, gdje je ova pokretna knjižnica na kraju 2014. s ukupno 34 stajališta pokretne knjižnice pokrivala 3 male općine i naselja u brdsko-planinskom području oko Kalnika (ukupno 10 naselja) te šire područja grada Križevaca (12 naselja).

STANJE 2015.

Od siječnja 2015. godine, u mrežu stajališta koprivničkog bibliobusa uvedena je još jedna općina - Molve, zadnja općina u Županiji koja do sad još nije imala osiguranu knjižničnu uslugu za svoje stanovništvo. Tako u 2015. bibliobusi pokrivaju 20 općina, ili 90% od ukupnog broja općina, odnosno 100% općina koje nemaju stacioniranu knjižnicu. Zahvaljujući tome, od početka 2015. godine u svim jedinicama lokalne samouprave u Koprivničko-križevačkoj županiji stanovništvo ima mogućnost koristiti osnovne knjižnične usluge, tj. pokrivenost Županije uslugama narodnih knjižnica u 2015. godini iznosi 100%.

Koprivničko-križevačka županija prva je i za sad jedina županija u Hrvatskoj u kojoj su bibliobusne službe organizirane u dva različita grada, tj. jedna se nalazi uz županijsku matičnu knjižnicu (u Koprivnici), a druga djeluje uz gradsku knjižnicu u susjednome gradu (Križevcima).

Procijenjeno je isplativijim osnovati službu pokretne knjižnice bliže području koje ona treba obuhvatiti. Kada vozilo i osoblje imaju svoje sjedište u blizini područja koje bibliobus obilazi, više se vremena može aktivno raditi na terenu, umjesto da se dugo putuje do tamo i natrag. Također se štedi na gorivu i vozilo se manje troši jer ne putuje na duge relacije.

S obzirom da kod odabira vozila za pokretnu knjižnicu treba voditi računa i o vrsti terena, za specifičan križevački brdsko-planinski teren pogodnije je bilo nabaviti manje vozilo kombi tipa, umjesto velikog bibliobusa na kamionskom podvozju kao što je koprivnički koji se zbog veličine i težine (osobito zimi) ne bi mogao kretati brdskim terenom kakav je onaj u Kalničkom prigorju.

Sve općine koje koriste bibliobus sudjeluju u sufinanciranju usluge bibliobusa, dok županija sufinancira cca 60% i jedne i druge pokretne knjižnice (koprivničke i križevačke).

POTREBE ZA DODATNIM KNJIŽNICAMA - OGRANCIMA, STAJALIŠTIMA

U svim općinama, kao i na širem području gradova, i dalje postoje potrebe za pružanjem usluga u naseljima izvan općinskih ili gradskih središta, osobito u mjestima gdje se nalaze područne škole, ili vrtići, domovi za starije, ili ako se o radi o prometno izoliranom području i sl. Riječ je o malim naseljima u kojima stoga nije racionalno osnivati knjižnične ogranke, pa čak ni stanice ili stacionare, jer i za to je potreban odgovarajući prostor i djelatnici, za što u pravilu nema dovoljno sredstava.

Jedan dio takvih naselja pokriven je stajalištima bibliobusa, ali još uvijek više od 50% naselja izvan sjedišta općina i gradova nije obuhvaćeno knjižničnom uslugom. Značajan dio toga područja mogao bi se pokriti kad bi postojeći bibliobusi imali mogućnosti za otvaranje druge smjene - za što imaju potrebne resurse koji se odnose na vozilo i fond, ali nemaju dovoljno djelatnika - dakle, trebalo bi zaposliti djelatnike za rad u drugoj smjeni postojećih bibliobusa (ukupno minimalno troje).

Također, i druge narodne knjižnice mogle bi uspostaviti pokretnu knjižničnu uslugu za naselja izvan svog sjedišta. Npr., kad bi se u Gradskoj knjižnici Đurđevac uspostavila usluga bibliobusa za općine i naselja koja gravitiraju Đurđevcu, koprivnički bibliobus mogao bi umjesto odlaska u ta udaljena naselja obuhvatiti više stajališta na području koje gravitira Koprivnici, ili uvesti duža stajanja na postojećim stajalištima. Slično je i u Općini Virje gdje bi Narodna knjižnica Virje također mogla pružati pokretnu uslugu u okolnim općinskim naseljima. Međutim, za to prvenstveno također nedostaje djelatnika - trebalo bi zaposliti barem još po jednog djelatnika u svakoj od spomenutih knjižnici, a potom pribaviti i odgovarajuća vozila za obavljanje pokretnih usluga.

ORGANIZACIJSKI OBLICI KNJIŽNICA U ŽUPANIJI - OCJENA STANJA

Za područje Koprivničko-križevačke županije kao najuspješniji organizacijski oblik knjižnica pokazale su se samostalne gradske knjižnice i samostalne općinske knjižnice te bibliobusne službe. Za bolje pokrivanje područja prvenstveno nedostaju stručni zaposlenici, koji bi omogućili uspostavu općinskih samostalnih knjižnica u pojedinim općinama gdje određeni uvjeti za to već od ranije postoje (fond, prostor i sl.)

Također, nedostaju zaposlenici u postojećim pokretnim knjižnicama - radi formiranja druge smjene u oba bibliobusa. Dodatni zaposlenici osnovni su uvjet i za uspostavu novih pokretnih službi, za kojima postoji potreba.

Za osnivanje ogranaka (pa i stacionara i stanica) bili bi potrebni veći kapaciteti i resursi matične, odnosno središnjih knjižnica - poglavito nedostaje veći broj stručnih djelatnika. Za takav način širenja mreže - putem ogranaka i sl. - također je potreban i dodatni prostor, oprema i građa, za što trenutno nema realnih financijskih mogućnosti.

2. PROSTOR, PRISTUP I OPREMA

Sve su narodne knjižnice u Županiji smještene u nenamjenskim, ali prilagođenim prostorima, većinom u starim, adaptiranim zgradama. U posljednjih dvadesetak godina (1995.-2015.) u svim knjižnicama provedeni su projekti proširivanja i adaptacija, te su one suvremeno uređene i opremljene.

Ako se računa samo prema parametru broja stanovnika, ispunjenost Standarda prostora na razini Županije je 81%. Međutim, to ne daje realnu sliku, jer se kod računanja stvarnih potreba za prostorom moraju uvažiti i parametri kao što su broj odjela i službi, količina građe, vrste usluga i programa, potrebe za radnim mjestima u čitaonicama i učionicama, za računalima itd.

O tome svjedoči podatak da se na razini Županije samo 50 % fonda nalazi u slobodnom pristupu, dok je preporuka prema aktualnim trendovima u svijetu da sva građa treba biti dostupna korisnicima u slobodnom pristupu. Također, ukupan prostor za građu trebao bi, prema suvremenim standardima i potrebama, zauzimati svega 30% ukupnog prostora Knjižnice, a prostor za korisnike 70%, dok je u pojedinim knjižnicama Koprivničko-križevačke županije (npr. u Koprivnici) taj omjer zapravo obrnut.

To znači da su **prostori** u svim knjižnicama danas **većinom nedostatni**, a često i **neprimjereni suvremenim potrebama** jer knjižnice bilježe stalan porast broja korisnika i korištenja, potrebe za novim uslugama, programima i aktivnostima, porast količine i vrsta građe koju treba smjestiti itd.

Trajno rješenje prostora uskoro će dobiti Križevci, gdje se privodi kraju najznačajniji građevinski pothvat u knjižničarstvu županije u posljednjih nekoliko godina: **uređenje nove Gradske knjižnice „Franjo Marković“ Križevci**, za koju je prenamijenjena i u potpunosti rekonstruirana i adaptirana zgrada bivšeg Doma HV-a u Križevcima. Opremanje namještajem i preseljenje knjižnice u novu zgradu gdje će korisnici i knjižničari, umjesto dosadašnjih petstotinjak, imati na raspolaganju cca 1.800 m² prostora, očekuje se **tijekom 2015. godine**.

Gradska knjižnica Đurđevac također će u 2015. biti dostupnija korisnicima jer je krajem 2014. **pušteno u rad dizalo** koje omogućuje ravnopravan pristup knjižnici osobama s invaliditetom, ali i svima onima koji ranije nisu mogli doći do prvoga kata zgrade u kojoj je smještena knjižnica, npr. osobama starije životne dobi, roditeljima s bebama u kolicima itd. Đurđevačka knjižnica također će se proširiti i kvadraturom, nakon **otkupa dodatnog prostora za potrebe knjižnice** u nastavku na sadašnji Stručni odjel, čije se otvorenje nakon adaptacije i uređenja očekuje već u proljeće 2015. Time će prostor Knjižnice biti proširen za dodatnih pedesetak dragocjenih kvadrata.

Osim križevačkog i đurđevačkog primjera, **sve ostale knjižnice fizički su nedostupne jer su u smještene u visokom prizemlju (Virje), na katu (Gornja Rijeka) i/ili na više etaža (Koprivnica)**, a nijedna nema npr. dizalo, ili neki drugi primjereni način pristupa povišenim etažama za sve korisnike kojima bi to bilo potrebno.

U Knjižnici i čitaonici "Fran Galović" Koprivnica nedostatak prostora postao je kronični problem, kao što je problematična i sama knjižnična zgrada u kojoj se glavne usluge za korisnike pružaju na četiri etaže. U zgradi nije moguće ugraditi dizalo, što knjižnicu čini potpuno nedostupnom velikom broju građana. Stepenice na glavnom ulazu u prizemlje Knjižnica je rješila postavljanjem ulazne rampe na sporednom ulazu, ali ostale etaže i dalje nisu dostupne korisnicima s teškoćama u kretanju. Osim toga, čak i kada uđu u posudbeni odjel u prizemlju, osobe u invalidskim kolicima ne mogu se slobodno kretati zbog skučenog prostora između polica. Jednako je i na svim drugim etažama jer u sadašnjoj zgradi (u svega 1.058 m²) više nema prostora ni za građu, ni za korisnike te je dio građe već morao biti izmješten u dislocirano spremište.

Koprivnički knjižničari još **2012. su izradili dokument „Programska osnova nove Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica“**, u kojem su detaljno opisali aktualne i planirane potrebe građana Koprivnice za knjižničnim uslugama, te izračunali kako bi koprivnička knjižnica prema važećim propisima, s obzirom na broj korisnika, usluga, veličinu fonda itd. trebala imati najmanje tri puta više prostora, tj. **između 3.000 i 4.000 m²**. Tek tada mogao bi korisnicima u slobodnom pristupu biti dostupan sav bogati knjižnični fond od preko 160.000 jedinica građe (kojeg je trenutno u zatvorenim spremištima spremljeno čak 2/3!). Odgovarajući zaseban i prikladno uređen prostor dobile bi sve skupine korisnika, preko beba i mladih, do osoba treće životne dobi, a nova knjižnica u kojoj bi se osigurala svakome primjerena suvremena vertikalna i horizontalna prostorna komunikacija, napokon bi trebala biti ravnopravno dostupna i korisnicima s teškoćama u kretanju.

Plan je izgradnja nove zgrade knjižnice korištenjem EU fondova. No, **za početak trajnijeg rješavanja problema knjižničnoga prostora, čeka se odluka Grada Koprivnice, Osnivača Knjižnice, o lokaciji na kojoj će se u budućnosti razvijati buduća knjižnica**. Uz podršku Upravnog vijeća svoje ustanove, knjižničari su preporučili i poželjnu lokaciju u središtu grada, koja bi po svim parametrima odgovarala za gradnju nove zgrade knjižnice jer se nalazi u neposrednoj blizini sadašnje knjižnice, dovoljno je prostrana i omogućuje gradnju samostalnog objekta knjižnice na više etaža, a uz to je i prometno dostupna. Ukoliko tijekom 2015. na nivou Grada bude donesena odluka o lokaciji buduće knjižnice, to će biti prvi veliki korak u daljnjem procesu prikupljanja potrebne projektne dokumentacije.

U **Narodnoj knjižnici Virje**, smještenoj u prostoru ukupne veličine 168 m², nedostatak prostora također je sve veći problem, posebno na odjelu za odrasle i u spremištu. Knjižnica je smještena u prizemlju zgrade stare osnovne škole i uz vrtić jedini je korisnik ove jednokatne zgrade pa prostor za proširenje knjižnice postoji.

No, budući da je proširenje i adaptacija velik financijski izdatak, a takvim zahvatom došlo bi do dislokacije jednog od odjela zbog čega bi postalo nužno zaposliti još najmanje jednog stručnog djelatnika, upitno je hoće li i kada takav zahvat biti moguć.

Knjižnica Sidonije Rubido Erdödy u Gornjoj Rijeci raspolaže s ukupno oko 60m² prostora u kojem su smješteni Dječji odjel i Odjel za odrasle. Za sad prostor može odgovoriti na potrebe ove male općine, ali u doglednom vremenu treba razmišljati o većem prostoru (porast fonda i broja korisnika!) koji bi bio svima dostupniji, jer se sada nalazi na 1. katu u zgradi Općine.

RAČUNALNA OPREMA

Sve knjižnice posjeduju suvremenu računalnu opremu i pružaju internet uslugu korisnicima, a provode i osnovnu edukaciju za rad na računalima te obuku u informacijskom pretraživanju. Oprema je pretežno zadovoljavajuće kvalitete, redovito se održava/nadograđuje/obnavlja, iz proračuna općina i gradova, kroz različite projekte te zahvaljujući sredstvima Ministarstva kulture, a povremeno i Koprivničko-križevačke županije.

Prosječno na nivou Županije na jedno računalo dolazi 226 korisnika, s tim da je najveći broj korisnika po računalu u Koprivnici (524), a najmanji u Gornjoj Rijeci (63.)

Međutim, **za dodatnu kupnju ili obnovu informatičke opreme ne postoje stalno otvorene linije tako da obnova često nije sustavna, ni pravovremena, nego povremena** - tj. realizira se kad se i ukoliko se uspiju ostvariti sredstva, a ne u skladu s potrebama.

Poželjno bi bilo **iz izvora na svim nivoima (lokalno, regionalno, državno) utvrditi stalne iznose** (s obzirom na parametre kao što su tip knjižnice, broj stanovnika područja, broj korisnika itd.) **koje bi knjižnice redovito namjenski dobivale u svrhu obnove i nabave računalne opreme** - npr. slično kao i za nabavu knjižnične građe.

3. KNJIŽNIČNA GRAĐA

Narodne knjižnice Koprivničko-križevačke županije posjeduju ukupno 328.000 jedinica knjižnične građe, od čega polovicu čini fond županijske matične Knjižnice i čitaonice "Fran Galović" Koprivnica. U pogledu veličine fonda, **s obzirom na broj stanovnika jedinice lokalne samouprave u kojoj djeluje pojedina knjižnica, postojeći Standardi ispunjeni su na nivou Županije prosječno 96%**, s tim da su u gradskim knjižnicama ispunjeni 100%, a u općinskim 85-95%. No, ovdje **nije uzeto u obzir da koprivnička i križevačka knjižnice putem bibliobusa pokrivaju potrebe daleko većeg područja i znatno većeg broja stanovnika nego što ih živi samo na području njihovih gradova.** Realne potrebe za građom, s obzirom na to, višestruko su veće od onih predviđenim postojećim Standardom.

Činjenica je iz prakse da potrebe za nabavom knjižnične građe iz godine u godinu stalno rastu, ne samo zbog povećanja broja korisnika i raznolikosti njihovih zahtjeva, već i stoga što se u knjižnicama formiraju i sve više koriste **nove zbirke** na drugim medijima (npr. zvučna građa za osobe koje ne mogu čitati standardni tisak, dolaze i E-knjige te različiti drugi nosači informacija itd.)

U 2014. godini Standard nabave knjiga na nivou Županije bio je u postotku ostvaren prosječno 92% , s tim da je u križevačkoj Knjižnici ostvarena najmanja nabava (svega 60%), iz razloga nedostatka sredstava, ponajviše od strane Osnivača, koja su bila preusmjerena u projekt nove knjižnice.

Posljednjih nekoliko godina izražen je zabrinjavajući trend smanjivanja namjenskih sredstava za nabavu građe na svim razinama, počevši od Ministarstva kulture RH, koje je smanjilo osobito dotacije sredstava za manje knjižnice - Križevci, Đurđevac, Virje i Gornja Rijeka. Također i osnivači knjižnica - gradovi i općine, kao i Županija, sve više smanjuju iznose za nabavu građe, uslijed opće krize i smanjenja njihovih proračuna.

Sve navedeno već se vrlo loše odražava na poslovanje knjižnica, te će - ako se nastavi - za posljedicu ima značajno smanjenje broja novonabavljenih knjiga i druge građe u knjižnicama, na štetu do sada ostvarenog standarda i nivoa kvalitete usluga za korisnike.

NABAVA IZ OTKUPA I OSTALIH DAROVA

Većina naslova pristiglih u fond putem darova predstavlja otkup Ministarstva kulture RH, a samo manji dio su ostali darovi. **Postotak darova od ukupno 21% u ukupnoj količini nabavljene građe u 2013. godini smatramo prevelikim postotkom građe na čiji izbor knjižnice ni knjižničari, a ni korisnici, ne mogu utjecati.**

Pojedinih godina postotak darova penjao se čak i na 25%, što je četvrtina nabave i to u velikoj mjeri otežava ispunjavanje osnovne funkcije knjižnice - a to je da odgovori na potrebe i zahtjeve svojih korisnika, koje oni neposredno izražavaju.

Poseban je **problem smještaj na police građe koja stiže darovima - osobito otkupom Ministarstva kulture** - jer se većinom radi o naslovima koji se vrlo malo koriste te stoga zapunjavaju spremišta, ali i police u slobodnom pristupu, zbog čega nema mjesta za ostalu građu koja se redovito kupuje i koju korisnici traže. Tu je i **problem „dvostruke“ kupnje određenih naslova** – knjižnice često kupe određeni broj naslova koji kasnije stignu i iz otkupa, čime se otkupljeni naslovi pretvaraju u višak.

U narodnim knjižnicama već niz godina zastupamo stav da bi bilo bolje **nacionalno stručno izdavaštvo i domaću književnost poticati tako da se sredstva namijenjena otkupu knjiga preusmjere u sredstva poticanja izdavaštva (bilo autorima, bilo nakladnicima) te da se takvi poticaji uvjetuju smanjenjem cijena tih knjiga na tržištu za krajnje kupce** - bilo građane, bilo knjižnice - a zatim **da se po takvim nižim cijenama ove knjige prodaju dj. distribuiraju kroz knjižare**, a ne da se direktno dostavljaju knjižnicama. Tada bi knjižnice mogle povoljnije kupiti tu građu, ali bi bile u mogućnosti i napraviti drukčiji odabir - pojedinih naslova kupiti više, a drugih opet manje, u skladu s potrebama svake pojedine knjižnice.

ZASTUPLJENOST MULTIMEDIJE

Multimedija se nabavlja sve više, ali **potrebe rastu**, ali se i mijenjaju još većom brzinom, tako da u ovom segmentu treba jako brzo reagirati, što nije uvijek moguće s ograničenim sredstvima kakva u knjižnicama imamo. **Problem je i brzo zastarjevanje, odnosno brzo habanje medija**, što uvjetuje potrebu za čestim obnovama traženih naslova. **Ova je građa i skuplja od tradicionalne tiskane građe pa traži povećana sredstva.**

4. ČLANSTVO

Na području pokrivenom knjižnicama u Županiji (stacioniranim i pokretnim) **u knjižnice je učlanjeno nešto manje od 15.000 stanovnika, ili na razini Županije prosječno 13%**. Od ukupno učlanjenih korisnika, 25% su članovi bibliobusa, ili 3% od ukupnog broja stanovnika u Županiji.

U odnosu na 2013. godinu, ukupan broj učlanjenih korisnika na razini Županije porastao je za stotinjak upisanih (14.751 u 2013; 14.876 u 2014.), no indikativno je da je broj novoupisanih (učlanjenih po prvi put) u 2014. za 1.159 veći nego u 2013. (2.487 u 2013.; 3.646 u 2014.) Također **znatno je porastao broj učlanjenih u pokretne knjižnice, čak za 24% u odnosu na 2013.**

Broj učlanjenih ukazuje na trend da se knjižnice - i stacionirane i pokretne - sve više koriste, kao radi posudbe literature za ležerno čitanje, tako i za učenje i za istraživanje, ali i za druženje i kvalitetno provođenje slobodnog vremena. Također je velik i broj virtualnih posjeta te se u velikoj mjeri koriste virtualne usluge knjižnica (pretreživanje baza podataka o građi, "Pitajte knjižničara" i sl.) što je jednako trendovima u drugim zemljama Europe.

Knjižnice u Koprivničko-križevačkoj županiji imaju različite uvjete upisa, odnosno plaćanja članarine za korisnike. U pravilu su **omogućeni povoljniji upisi za pojedine kategorije stanovništva, a sve veći broj knjižnica odlučuje se i potpuno ukinuti članarinu**, što je izvedivo, ukoliko se ta sredstva mogu namaknuti na drugi način - npr. subvencioniranjem članarine od strane jedinica lokalne samouprave.

Od 2008. godine odlukom Grada Koprivnice **besplatan je upis u gradsku Knjižnicu i čitaonicu "Fran Galović" Koprivnica za sve građane Koprivnice** za koje Grad Koprivnica subvencionira članarinu. Istu mogućnost Knjižnica je ponudila i svim općinama u Županiji, a iskoristila ju je Općina Gola, tako da i **mještani Općine Gole ostvaru pravo na besplatan (subvencionirani) upis u koprivničku Knjižnicu**. Od 2015. godine **besplatan upis korisnicima omogućuju i knjižnice u Virju i Đurđevcu**, a također članarinu ne plaćaju niti korisnici koprivničkog bibliobusa.

Na broj učlanjenih korisnika zasigurno nepovoljno utječe i **nedovoljno te neodgovarajuće radno vrijeme knjižnica** u kojem je na razini Županije **Standard ispunjen s prosječno 82%**. Radno vrijeme knjižnica trebalo bi biti duže kako bi bile što dostupnije (cjelodnevna otvorenost, radne subote), ali za to nema dovoljno zaposlenih stručnih djelatnika.

Među najvećim korisničkim skupinama u knjižnicama su, uz odrasle korisnike, djeca osnovnoškolskog, a sve više i predškolskog uzrasta, dok je posebno brzo rastuća skupina najmlađih - beba do tri godine. Ukupno **na razini Županije djeca 0-15 godina čine nešto više od 1/3 ukupnog članstva**. Također raste broj učlanjenih **nezaposlenih korisnika**. Iako ima i dosta **srednjoškolaca i studenata, kao i umirovljenika, po brojnosti ove skupine nisu izražene kao što bi mogle biti**. Neke od uzroka tome treba tražiti u **nepostojanju zasebnih prostora za mlade**, kojeg u situaciji općeg pomanjkanja prostora nema ni jedna knjižnica, kao i **fizičke nedostupnosti knjižnica** zbog smještaja u zgradama bez dizala, što je problem starijim korisnicima.

Bez obzira na potrebe, interese, dobne skupine, raznovrsnost usluga knjižnice – **besplatna članarina** jedna je od najvećih motivacija za učlanjenje u knjižnicu, kao i mogućnost besplatnog korištenja interneta.

5. POSUDBA I KORIŠTENJE KNJIŽNICE

Godišnje se u knjižnicama na razini Županije posudi cca 300.000 jedinica knjižnične građe. U odnosu na 2013., bilježi se porast ukupnog broja posjeta korista za 8% (na razini cijele Županije.)

Otvorenost knjižnica trebala bi biti veća - Standard je ispunjen prosječno 80%. Svih 5 dana u tjednu cjelodnevno je za korisnike otvorena samo Knjižnica u Koprivnici, dok ostale knjižnice rade po različitim rasporedima, neke dane u jednoj, neke u drugoj smjeni. Međutim, ni koprivnička Knjižnica nema dovoljan broj zaposlenika da bi mogla raditi sve subote u mjesecu, a ne može biti niti dovoljan broj sati otvorena radnim danom. **Također, i bibliobusi rade u jednoj smjeni, što je daleko ispod potreba na terenu.**

6. AKTIVNOSTI

Knjižnice **organiziraju veliki broj aktivnosti za sve skupine korisnike, a surađuju i s građanima kroz udruge civilnog sektora, s drugim ustanovama** itd. Programi usmjereni poticanju čitanja, edukaciji na različite teme te poticanju korištenja knjižnice i knjižničnih usluga u svrhu cjeloživotnog učenja, stručnog usavršavanja i kvalitetnog provođenja slobodnog vremena. Provođe se programi informacijskog i informatičkog opismenjavanja, pruža se podrška u stjecanju kvalifikacija i prekvalifikacija. U odnosu na 2013., bilježi se porast u svim segmentima: broj kulturno-animacijskih programa porastao je za 20%, a broj posjeta tim programima za 13%.

Programi se financiraju iz sredstava redovne djelatnosti tj. od Osnivača, iz vlastitih sredstava knjižnica te sredstava sponzora i donatora. Često izvoditelji nastupaju volonterski, u okviru suradnje s udrugama i pojedincima, jer je gostovanje renomiranih pisaca i drugih atraktivnih gostiju knjižnicama često preskupo. Velik dio posla odrađuju i sami knjižničari, u okviru svojih radnih zaduženja. **Sredstva za ovu svrhu su načelno uvijek nedostatna** te se vrsta programa i njihov broj moraju prilagođavati mogućnostima.

7. DJELATNICI

Uz nedostatan, a često i neadekvatan prostor u knjižnicama, najveći problem svih knjižnica jest **konstantan manjak djelatnika**. Novi zaposlenici već godinama se praktički uopće ne zapošljavaju, dok istovremeno, stalno raste broj korisnika i korištenja knjižnica, programa i aktivnosti, rastu fondovi, pojavljuju se nove vrste građe, a rastu i broj i vrste usluga koje uz to postaju sve složenije.

Ostvarenost Standarda potrebno broja stručnih zaposlenika na razini Županije je samo 56%, i to gledajući samo jedan parametar - tj. broj stručnih zaposlenika u odnosu na broj stanovnika. U stvarnosti, kad se uzmu u obzir i drugi parametri kao što su broj odjela i službi, broj smjena rada, broj etaža na kojima knjižnica djeluje, vrste i količina usluga koje pruža itd. - taj bi postotak bio još i znatno manji. Napr., koprivnička knjižnica po parametru broja stanovnika ispunjava Standarde sa 75%, a realno kad se ubroje i ostali parametri, Standard je ispunjen sa svega 38%.

Slično je i s ostalim knjižnicama: na primjer, u **Virju i Gornjoj Rijeci općinske knjižnice imaju samo po jednu djelatnicu koje su ujedno i ravnateljice i knjižničarke** te same obavljaju sve poslove u knjižnici. Iako Standardi traže u najmanjoj knjižnici zapošljavanje barem 2 osobe (1 VSS i 1 SSS) to se u praksi ne ostvaruje, s obrazloženjem općina da nemaju sredstava.

Osobito je trenutno teška situacija u Križevcima, gdje je neizvjesno kako će knjižnica s postojećim brojem zaposlenika raditi u novoj zgradi u koju se planira useliti 2015. godine, gdje će se knjižnica rasprostirati na 1.800 m² umjesto dosadašnjih 500 m². Ali, Osnivač – Grad Križevci, niti nakon više upozorenja na ovaj problem, nije do sada pokazao volju ni spremnost da se u knjižnici zaposli dodatno osoblje.

Redovna je pojava u svim sredinama da **Osnivači, kao i korisnici, očekuju od knjižnica sve više - primjerice, da rade tijekom cijelog dana, da rade subotama i slično, da građa bude brzo i efikasno nabavljena, obrađena i dostupna, da online baze budu točne i ažurne, da u svojim programima uvažavaju interese i potrebe najrazličitijih grupacija korisnika** itd. Ali, **sve to nedovoljno ili nikako ne prati porast broja djelatnika**, koji bi mogli u adekvatnom vremenu i na odgovarajući način pružati sve potrebne usluge korisnicima, a uz to na vrijeme i kvalitetno obavljati sve druge stručne poslove, te provoditi maksimalno angažiranu kulturnu i javnu djelatnost.

Voditeljica Županijske matične službe
Ljiljana Vugrinec, prof., knjižničarska savjetnica